

Hantering, förvaring och transport av värmedesinfekterade och sterila produkter i ordinärt och särskilt boende

Riktlinjen syftar till att vara ett stöd till medarbetare inom kommunal hälso- och sjukvård, samt äldre- och funktionshinderomsorg som utför vård, undersökning och behandling i ordinärt och särskilt boende.

Engångs- och flergångsprodukter

Engångsprodukter

Engångsprodukter finns som steril och icke- steril produkt.

Sterila produkter är produkter som genomgått en validerad steriliseringsprocess och har en oskadad förpackning som säkerställer att sterilitet bevaras. Sterilitet innebär att produkter ska vara fria från levande mikroorganismer. Med det menas att sannolikheten att en livskraftig mikroorganism finns på eller i produkten är lika med eller mindre än en på en miljon.

Icke-sterila produkter är produkter som är tillverkade, konstruerade och utformade på ett sådant sätt att risken för att vårdtagare och användarna infekteras har eliminerats eller minskats så långt det är möjligt. De uppfyller kraven i MDR, kapitel II, punkt 11.

Produkter märkta med nedanstående symbol innebär: "Medicinteknisk produkt för engångsbruk eller användning på en patient vid ett tillfälle eller en åtgärd". Denna typ av produkt ska inte återanvändas oavsett rengöringsprocess.

Flergångsprodukter

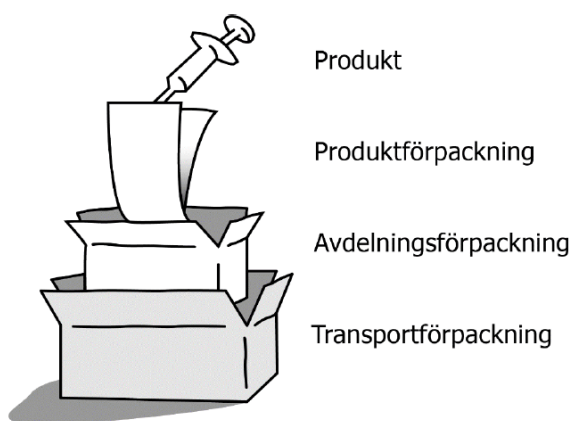
Flergångsprodukter finns som sterila produkter, desinfekterade produkter och rengjorda produkter.

Desinfekterade produkter är produkter som genomgått en adekvat desinfektionsprocess enligt en specificerad metod. Metoden är anpassad till säker återanvändning av produkterna i en viss situation exempelvis värmedesinfektion i en diskdesinfektor av sårvårdsinstrument, kemisk desinfektion av medicinteknisk utrustning som t.ex. SaO2 mätare. I detta dokument benämns produkter som är rengjorda och desinfekterade i en kontrollerad process i diskdesinfektor som värmedesinfekterade.

Grundprincipen är att produkter som kommer i beröring med slemhinna och/eller skadad hud, exempelvis instrument eller skålar som används vid sårbehandling, ska vara desinfekterade eller sterila.

Förpackningstyper

Sterila produkter ska förpackas på ett sådant sätt att produkternas sterilitet bevaras tills förpackningen öppnas. I Sverige eftersträvas tre lager av förpackningar för sterila produkter. Det yttersta lagret kallas **transportförpackning** och är ett skyddande emballage under transport. Innanför finns **avdelningsförpackningen** som är tänkt att skydda enskilda produkter vid förvaring i olika förråd mot mekanisk påverkan, direkt solljus eller kontamination. Avdelningsförpackningen ger ett begränsat skydd framförallt mot för hög fuktighet och temperatur. Inuti avdelningsförpackningen finns **produktförpackningen** som skyddar den sterila produkten.

Figur 1: Beskrivning av de tre lagren av förpackningar i tre-lagers-principen.

Transportförpackningar kan bestå av olika material – wellpapp, plastfilm, hårdplast och i vissa fall metall. Gemensamt för dem är att de smutsas ner under transport. Transportförpackningar av wellpapp kan dessutom innehålla stora mängder mögelsporer. För att undvika nedsmutsning ska transportförpackningar brytas och avlägsnas utanför förrådet, helst i ett särskilt avgränsat utrymme.

Avemballering

Att öppna och avlägsna transportförpackningar kallas för avemballering. Detta ska göras på ett sådant sätt att avdelningsförpackningarnas renhetsnivå bibehålls (se nedan). Avemballering sker utanför förrådet, helst i ett särskilt avgränsat utrymme. Det ska finnas tillgång till engångsplastförkläde, samt möjlighet att tvätta och desinfektera händerna.

- Desinfektera en yta (vagn eller hylla) där avdelningsförpackningarna ska ställas.
 - Använd alkoholbaserat ytdesinfektionsmedel med rengörande effekt (tensid).

- Ta på plastförkläde (för att skydda dina arbetskläder från smuts på transportförpackning)
- Öppna transportförpackningen
- Desinfektera händerna
- Lyft ur avdelningsförpackningarna och ställ dem på den desinfekterade ytan
- Ta hand om den tomma transportförpackningen (enligt lokal anvisning)
- Ta av plastförklädet och desinfektera händerna
- Ställ in avdelningsförpackningarna i förrådet.

Aseptisk hantering

Aseptisk hantering innebär att desinfekterade flergångsprodukter samt sterila engångsprodukter ska transporteras, förvaras och hanteras så att renhetsnivån bibehålls fram till användning. Hantera därför alltid dessa engångs- och flergångsprodukter med nydesinfekterade händer.

Förutsättningar för att säkerställa värmedesinfekterad produkt

- Personal ska ha kunskap om principerna för olika renhetsnivåer.
- Tillgång till diskdesinfektor i anslutning till verksamheten, så att använda produkter kan omhändertas snarast på ett korrekt sätt.
 - Diskdesinfektorn bör vara utrustad med torkmodul för att förhindra rostangrepp.
 - Eventuellt kan diskdesinfektorn behöva utrustas med en insats för ihålligt/rörformat gods.
 - Diskdesinfektorn ska uppfylla kraven på kontroller, validering och service enligt standard. Ansvar för detta ska vara tydligt definierat.
 - I de fall diskdesinfektor saknas, kontakta Vårdhygien för rådgivning. Sterila engångsprodukter är ett fullgott alternativ till värmedesinfekterade flergångsprodukter.
- Aseptisk hantering och genomtänkt logistik med dokumenterat arbetsflöde så att disk- och desinfektionsprocess, förvaring, hantering och transport genomförs på ett säkert sätt.
- Tillgång till adekvat förvaring och förrådshantering. Materialet bör hanteras av så få som möjligt med nydesinfekterade händer.

Förvaring i verksamhetens lokaler

Sterilförråd

Värmedesinfekterade produkter (instrument, skålar etc.) och sterila engångsprodukter ska förvaras torrt, rent och dammfritt, samt skyddas från solljus och stora temperaturväxlingar*. Förvaring sker med fördel i ett separat förrådsrum, antingen på hyllor (rummet ska då inte vara ett genomgångsrum) eller i stängda förrådsskåp. Materialet ska förvaras avskilt från produkter med annan renhetsnivå. Undvik stora lager. I direkt anslutning till förvaringen ska det finnas en vägghängd hållare med handdesinfektion.

- Sterila engångsprodukter, till exempel kompresser, förband, instrument förvaras i sin avdelningsförpackning.
 - Om det är nödvändigt att plocka ut produktförpackning ur leverantörens avdelningsförpackning, ska de placeras i en rengjord och desinfekterad låda med lock. Betrakta lådan som avdelningsförpackning och hantera den därefter.
- Värmedesinfekterade produkter förvaras luftigt i stängt utrymme, exempelvis en låda med lock. Förvaringslådan och dess lock ska vara slät, lätt att rengöra och tåla värmedesinfektion.

* I stängda utrymmen särskilt avsett för förvaring av sterila produkter ex centralt sterilförråd inom den kommunala hälso- och sjukvården är det önskvärt att temperatur samt relativ luftfuktighet (RH) registreras och dokumenteras regelbundet, framförallt sommartid för att säkerställa att de håller sig inom rätt intervall.

Närförråd

För att underlätta arbetet kan en mindre mängd produkter förvaras under en kortare tid i ett närförråd, exempelvis låda med lock, stängd väska eller stängt skåp. Förvara produkter så att de behåller sin renhetsnivå fram till användning.

- Produkterna förvaras om möjligt i sin avdelningsförpackning eller motsvarande exempelvis i en ren förslutningsbar plastpåse. Avdelningsförpackade produkter bör inte förvaras på detta sätt i mer än 1 mån.
 - Om sterila produktförpackningar förvaras utan skyddande avdelningsförpackning begränsas hållbarhetstiden kraftigt och produkterna bör användas inom 1 vecka.

Vem som är ansvarig för förrådshantering ska vara tydligt dokumenterat i verksamheten.

Förvaring i den enskildes vådrum/bostad

Vid behov av förvaring i den enskildes rum/bostad kan det ske i stängt skåp/låda eller desinfekterbar låda med lock.

Produkter förvaras i möjligaste mån i sin avdelnings- eller produktförpackning. Förvara bara den mängd produkter som beräknas gå åt inom en vecka. Förvaring hos den enskilde innebär hög risk för kontaminering.

Engångsprodukter som varit hos den enskilde ska kasseras och får inte återföras till förråd eller användas till någon annan.

Rengöring och desinfektion av instrument, skåp, hyllor, lådor

Skålar, instrument samt dess förvaringslåda med lock ska rengöras och desinfekteras för att garantera renhetsnivån.

- Rengör och desinfektera i diskdesinfektor en gång/vecka oavsett om godset använts eller inte. Detta säkerställs till exempel genom en signeringslista.
- Om lådan inte blir synligt ren eller är trasig ska den bytas ut mot ny.

Stängda skåp, lådor och hyllor **där förpackade produkter förvaras** ska rengöras och desinfekteras. Använd alkoholbaserat ytdesinfektionsmedel med rengörande effekt (tensid).

- Rengör och desinfektera en gång/vecka, eller oftare där **produktförpackat material** förvaras
- Rengör och desinfektera en gång/månad, eller oftare där **avdelningsförpackat material** förvaras
- Om lådan inte blir synligt ren eller är trasig ska den bytas ut mot ny.

Transport av material

Värmedesinfekterade produkter

Transport av värmedesinfekterade produkter ska ske skyddat så att det inte förorenas och/eller skadas. Vid transport utomhus sker detta lämpligen i en låda med lock. Denna placeras därefter i en väska eller dylikt (motsvarande transportförpackning). Värmedesinfektion av lådan ska alltid ske innan nya produkter placeras i lådan.

Sterila engångsprodukter

Transport av sterila engångsprodukter, exempelvis förbandsmaterial, ska ske så att produkterna inte förorenas och/eller skadas. Produkterna transporteras i första hand i sin avdelningsförpackning. Om detta inte är möjligt placeras produktförpackningen i en skyddande förpackning (motsvarande avdelningsförpackning) exempelvis i en ren förslutningsbar plastpåse. Produkter som ska transporteras utomhus placeras därefter i en väska eller dylikt (motsvarande transportförpackning).

Transportväskor som används bör vara förslutnings- och avtorkningsbara samt tåla ytdesinfektionsmedel med rengörande effekt (tensid) alternativt vara tvättbara i 60°C.

- Väskan ska rengöras en gång/månad och vid behov.

Hantering av använda produkter och utrustning

- Kassera använt material. Överblivna engångsprodukter får aldrig återföras till förråd.
- Desinfektera använda flergångsinstrument och skålar i diskdesinfektor så snart som möjligt efter att de använts. Detta för att undvika att ”smuts” torkar in och blir svårare att få bort i rengörings- och desinfektionsprocessen. Smutsiga produkter transporteras väl avskilt från annat material.
- Har en patientbunden sax/pincett används till rena arbetsmoment exempelvis att klippa av en tubgas, plocka fram kompresser ska de efter varje tillfälle mekaniskt desinfekteras med alkoholbaserat ytdesinfektionsmedel med rengörande effekt (tensid). Om saxen eller pincetten används och varit i kontakt med såret eller annat biologiskt material eller ska användas till annan patient, ska den alltid desinfekteras i en diskdesinfektor.
- Rengör och desinfektera arbetsytor såsom bricka, lock, vagn med alkoholbaserat ytdesinfektionsmedel med rengörande effekt (tensid) efter utförd insats.

Hantering av produkter som värmedesinfekterats

Efter process i diskdesinfektor ska produkter hanteras så att renhetsnivån bibehålls. Gör så här:

- Rengör och desinfektera avställningsytan med alkoholbaserat ytdesinfektionsmedel med rengörande effekt (tensid).
- Öppna luckan till diskdesinfektorn, desinfektera därefter händerna.
- Kontrollera diskresultatet. Är godset inte rent, trots korrekt placering och att daglig kontroll och underhåll utförts – kontakta tekniker för felsökning.
- Lägg produkter på en nydesinfekterad yta, alternativt direkt i avsedd förvaringslåda. Saknas torkmodul torkas godset med engångsduk med lågt fibersläpp.
- Rengjorda och desinfekterade produkter flyttas utan dröjsmål, till avsedd plats för förvaring för att undvika förorening. Hantera produkterna med nydesinfekterade händer.

Sammanfattande råd för olika förvaringsplatser

Förvaringsplats	Förpackningsnivå	Rek. tid för förvaring*	Kontroll temp**	Kontroll RH**/**	Städfrekvens
Sterilförråd t.ex. hyllor i ett separat rum, skåp med dörr i stängt förrådsutrymme (särskilt avsett för förvaring av produkter med definierad renhetsnivå).	Avdelningsförpackning	T.o.m. utgångsdatum	22(±3)° C Övervakning av temp regelbundet är önskvärt, framförallt under sommarmånaderna.	< 70% Övervakning av RH regelbundet är önskvärt, framförallt under sommarmånaderna.	Hyllor 1 gång/månad
Sterilförråd t.ex. skåp med dörr i andra utrymmen, ex kontor, läkemedelsrum, korridor.			Ej aktuellt		Hyllor 1 g/månad
Närförråd t.ex. skåp, vagn, väska eller låda	Avdelningsförpackning	< 1 mån	Ej aktuellt		1 gång/månad
	Produktförpackning	< 1 vecka			1 gång/vecka
Förvaring i den enskildes vådrum/bostad	Avdelningsförpackning	< 1 vecka	Ej aktuellt Förvaras ej i badrum eller i tvättstuga		1 gång/månad
	Produktförpackning				1 gång/vecka

*Utgångsdatum ska alltid kontrolleras.

**Om inte tillverkaren anger andra värden.

*** Vid för hög luftfuktighet (>70%) finns det risk för att mögel och bakterier växer till på förpackningarna.